

Hank Moody jako rekonstrukcja tożsamości współczesnych mężczyzn w serialu „Californication”

Celem mojego artykułu jest ukazanie sposobów, w jaki amerykański serial „Californication” profiluje tożsamość współczesnego mężczyzny. Kultura popularna jest we współczesnym świecie kulturą dominującą¹. W konsekwencji teksty popkultury stanowią klucz do poznania i zrozumienia przemian tożsamości członków współczesnego społeczeństwa. Jednymi z najpopularniejszych form przekazu kultury popularnej są seriale, których bohaterowie stają się dla swoich odbiorców wzorami w zakresie tożsamości i stylu życia. Dotyczy to w równym stopniu kobiet, jak i mężczyzn, którzy śledząc przygody telewizyjnych bohaterów stapiają się z hiperrzeczywistym światem mediów i tracą zdolność rozróżniania pomiędzy tym, co jest rzeczywistością, a tym co stanowi jej medialną reprezentację². (Hiper)rzeczywistość seriali telewizyjnych uwodzi swoich odbiorców, ponieważ pozwala im oderwać się od szarej codzienności i wejść w świat ekstremalnych, niepohamowanych doznań³. Seriale, takie jak „Californication” stanowią dla wielu mężczyzn substytut codziennej egzystencji, pozwalając na ucieczkę od nudy i monotonii, której doświadczają w „rzeczywistej rzeczywistości”. Odcinek serialu zdaje się dostarczać nam wszystkiego, za czym tęsknimy, a jest dla nas na co dzień niedostępne. Serial jest niemal zawsze ciekawszy niż własne życie⁴. Analizując postać Hanka Moody’ego można wyłonić wiele teoretycznych kontekstów przeobrażeń tożsamości mężczyzn, jakie obserwujemy we współczesnej kulturze. Podejmę próbę ich przywołania i interpretacji.

„Californication” to amerykański serial, emitowany od 13 sierpnia 2007 r., który uzyskał miano kultowego i doczekał się już pięciu sezonów. Był on wielokrotnie nominowany do złotych globów, co zaowocowało między innymi nagrodą dla najlepszego aktora dla wcielającego się w rolę głównego bohatera Davida Duchovnego w 2008 roku⁵. Produkcja została doceniona również w Polsce – w 2010 roku nominowano ją do Telekamery⁶. Akcja serialu toczy się wokół przeżywającego niekończący się kryzys twórczy pisarza, nieszczęśliwie zakochanego w swojej byłej żonie, Karen, Hanka Moody’ego. Samo nazwisko Hanka wiele mówi o naszym bohaterze – w języku angielskim Moody oznacza bowiem humorzysty, zmienny, zagubiony⁷. Taka jest właśnie

¹ M. Krajewski, *Kultury kultury popularnej*, Poznań 2005, s. 15.

² Z. Melosik, *Postmodernistyczne kontrowersje wokół edukacji*, Toruń–Poznań 1995, s. 54.

³ Z. Melosik, *Kryzys męskości w kulturze współczesnej*, Kraków 2006, s. 87.

⁴ Ibidem.

⁵ V. Terrance, *Encyclopedia of television shows*, t. 1: 1925 through 2007, New York 2007, s. 227.

⁶ J. Bogusławska, *Pop kultura pop czy kultura*, Gdynia 2011, s. 149.

⁷ K. Sulej, *Kalifornizacja męskości*, w: *Seriale. Przewodnik krytyki politycznej*, Warszawa 2011, s. 129.

tytułowa postać serialu, która nie stawia sobie w życiu żadnego celu. Od momentu rozstania z ukochaną (która odeszła do innego mężczyzny), Moody żyje z dnia na dzień. Utraciwszy sens życia i wiarę w wyższe wartości, koncentruje się na chwili obecnej⁸. Stara się dostarczać sobie jak najwięcej przyjemności, zagłuszając w ten sposób wszystkie pozostałe potrzeby. Zamiast walczyć o dawne ideały, zatracą się we własnej cielesności, nadużywając wszelkich używek, a przede wszystkim kobiet. Wybór aktora wcielającego się w głównego bohatera nie jest przypadkowy – David Duchovny prywatnie zmaga się z seksoholizmem, co nadaje „Californication” autobiograficzny kontekst⁹.

Styl życia Moodego (jak i Davida Duchownego) znakomicie wpisuje się w przemiany współczesnej kultury. W ponowoczesnym społeczeństwie obserwujemy bowiem będący konsekwencją panowania ideologii konsumpcji triumf codzienności. Jest on następstwem upadku modernistycznych Wielkich Metanarracji, będących przez wieki źródłem jasnych odpowiedzi na wszystkie pytania. Dawne ideały i mity straciły swoją atrakcyjność i zostały zastąpione celebrowaniem, a w zasadzie konsumowaniem życia codziennego. Czas wielkich idei bezpowrotnie minął, dziś nikt nie poświęca już życia w imię jakiegokolwiek ideologii¹⁰ – a na pewno nie Hank Moody. Nigdy, przenigdy nie zastanawia się on nad ewentualnymi konsekwencjami swojego postępowania. Żyje chwilą obecną. Rytm życia bohatera „Californication” wyznaczają drobne przyjemności – palenie papierosów, marihuany i zażywanie innych specyfików, przesiadywanie w pubach, picie alkoholu, przejażdżki porsche z przyjacielem Charliem oraz poranny, popołudniowy i wieczorny seks z przypadkowo napotkanymi kobietami. Stanowi to sens jego istnienia. Hank żyje w zawieszeniu – tymczasowości. Podchodzi do seksu czysto rekreacyjnie, nie nawiązuje z kobietami więzi emocjonalnej, jest to dla niego jedynie rozrywka, zagłuszająca tęsknotę za utraconą, wielką miłością. Wyrzucił on ze swojej świadomości kategorię bólu, zagłuszając ją poszukiwaniem i urzeczywistnianiem swoich pragnień i zachcianek.

Akcja serialu toczy się w Los Angeles, największym mieście słonecznej Californii do czego bezpośrednio nawiązuje jego tytuł. Hank Moody przeprowadza się tam z rodziną po sukcesie swojej pierwszej książki *Bóg nas nienawidzi*, by rozwijać swoją karierę (okazuje się jednak, że *miasto aniołów* usypia i stopniowo zabija jego talent pisarski...)¹¹. Miejsce to nie jest przypadkowe, Los Angeles to bowiem kwintesencja, centrum kultury amerykańskiej. Świadczy o tym chociażby fakt, że jednym z określeń kulturowej dominacji Stanów Zjednoczonych nad światem jest termin *Californizacja*¹². Istotnym przejawem tego zjawiska jest amerykańskizacja seksu, którą należy utożsamiać z jego depersonalizacją, komercjalizacją a wręcz utowarowieniem¹³. Serial

⁸ J. Carlin, R. Arp, *What's Good on TV: Understanding Ethics Through Television*, London 2011, s. 21.

⁹ Gazeta.pl, „Callifornication”, czyli być jak Hank Moody, http://wyborcza.pl/1,75475,9486826,Callifornication___czyli_byc_jak_Hank_Moody.html#ixzz1rNLXvNM, data dostępu: 8.04.2012 r.

¹⁰ Z. Melosik, *Teoria i praktyka edukacji wielokulturowej*, Kraków 2007, s. 74.

¹¹ V. Terrance, *Encyclopedia of television...*, op. cit., s. 227.

¹² T. Bennet, *Useful culture*, w: I. Ang, J. Hartley, *Cultural Studies*, vol. 6, 1992, s. 386.

¹³ Z. Melosik, *Kryzys męskości...*, op. cit., s. 112.

„Californication” uczy współczesnych mężczyzn, iż posiadanie silnego i wydajnego ciała oraz nieustanna gotowość do ekstremalnej aktywności seksualnej jest ich podstawowym życiowym zadaniem, niezbędnym elementem obowiązującego współcześnie kapitału kulturowego. Każdy, kto jest sprawny seksualnie, jest młody i atrakcyjny. Ludzka seksualność jest współcześnie odarta z jakiegokolwiek metafizyki. Nie stanowi ona, jak dawniej enklawy prywatności, lecz jest całkowicie widzialna. Prowadzi to do desublimacji seksu oraz odarcia go z jakiegokolwiek klimatu tajemniczości, będącego dawniej podstawą każdej seksualnej aktywności¹⁴.

Tożsamość Hanka Mood’ego oraz jego styl życia są podporządkowane niemal wyłącznie sferze seksualnej. Celem jego życia jest nieustanna pogoń za seksualnymi wrażeniami. Jak wielu członków ponowoczesnego społeczeństwa, nie interesuje go nic innego – tylko przyjemność. W świadomości współczesnego człowieka przyjemność seksualna stała się cnotą. Życie jej podporządkowane to życie moralne – grzechem jest ucieczka przed własną cielesnością i czerpanymi z niej przyjemnościami. Ideologia ponowoczesności pozwala dążyć do pozbawionej konsekwencji seksualnej satysfakcji bez najmniejszego wahania¹⁵. Seks został całkowicie strywalizowany oraz zredukowany do procesów fizjologicznych. Nie jest on interakcją dwóch osób, lecz coraz częściej dwóch narządów. We współczesnej kulturze obserwujemy nadawanie znaczeń seksualnych niemal wszystkim przejawom życia społecznego. Prowadzi to do zwiększenia roli seksu jako składnika tożsamości, kultu orgazmu oraz seksualnego hedonizmu członków ponowoczesnego społeczeństwa. Obserwujemy taniec wokół seksu, kult czystej seksualności¹⁶.

Popularność serialu „Californication” wynika z faktu, że jest on odpowiedzią na niepokoje mężczyzn wyrastające wokół zjawisk feminizacji kultury współczesnej i emancypacji kobiet. W poprzednich dziesięcioleciach obowiązywał kulturowy porządek płci, oparty na zasadzie binaryzmu. Panował odwieczny podział na kobiety i mężczyzn, związany z powszechnym przekonaniem o ich całkowicie odmiennym biologicznym i społecznym przeznaczeniu¹⁷. Istniały typy idealne zarówno kobiecej, jak i męskiej tożsamości. Kobiety podlegały niemal absolutnej władzy mężczyzn w zasadzie każdej dziedzinie życia, wykonując obowiązki narzucone im przez społeczno-kulturowy reżim płci. Były przypisane przede wszystkim pracy w domu, będąc jednocześnie dyskryminowane na rynku pracy poprzez segregację zawodową czy nierówność płac, zajmując nieuprzywilejowane miejsce w hierarchii płci. Na szczycie hierarchii według Roberta Conella znajdowała się natomiast „męskość hegemoniczna”¹⁸, po dziś dzień stanowiąca wzór dla kolejnych pokoleń młodych mężczyzn. Męskość hegemoniczna to przede wszystkim mężczyzna heteroseksualny, nieokazujący słabości, chłodny emocjonalnie, nie ceniący sobie zbyt wysoko duchowego wnętrza kobiet, czy ich intelektu, lecz potrafiący docenić ich walory cielesne. Utożsamiał on kobietę

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Z. Melosik, *Postmodernistyczne kontrowersje...*, op. cit., s. 58.

¹⁶ Z. Melosik, *Kryzys męskości...*, op. cit., Kraków 2006, s. 80–84.

¹⁷ A. Gromkowska-Melosik, *Sukces edukacyjno-zawodowy i problem maskulinizacji kobiet*, w: A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik, *Tożsamość w społeczeństwie współczesnym: popkulturowe (Re)interpretacje*, Kraków 2012, s. 71.

¹⁸ Connel za: A. Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2008, s. 141.

z jej ciałem, przypisując ją do kategorii natury, jednocześnie postrzegając samego siebie po stronie kultury¹⁹. Tylko nieliczni mężczyźni są w stanie osiągnąć najbardziej pożądaną, również współcześnie hegemoniczną model męskości, jest on jednak powszechnie dostępny wszystkim w hiperrzeczywistym świecie bohaterów popkultury od Humprey'a Bogarta, przez Bruce'a Willisa do bohatera „Californication” Hanka Moodego.

W ostatnim czasie obserwujemy zacieranie się dawniej wyraźnie zaznaczonych granic między męskością a kobiecością. Obecnie coraz większe grono mężczyzn odkrywa w sobie i kultywuje własną *kobiecą* świadomość. Mężczyźni współczesni stają się w coraz większym stopniu wrażliwi i subtelni. Zdaniem Robert'a Bly'a nie czyni go to jednak bardziej wolnym i może stać się przyczyną jeszcze większego zagubienia mężczyzn w coraz bardziej niejednoznacznym, zróżnicowanym, a przede wszystkim mniej męskim świecie. Mówi się o zjawisku „miękkiego mężczyzny”²⁰, a nawet kryzysie męskości²¹. Wielu sfeminizowanych mężczyzn odczuwa tęsknotę za tradycyjną, jasno zdefiniowaną męskością.

Nie istnieje obecnie jednoznaczny, uniwersalny wzór, ideał bycia mężczyzną, wokół którego mężczyźni mogliby konstruować swoją tożsamość. Coraz trudniej odpowiedzieć na pytanie co w ogóle współcześnie oznacza być mężczyzną²². W wyniku równouprawnienia kobiet mężczyźni zostali zmuszeni do podzielenia się władzą, jaką cieszyli się przez poprzednie stulecia. Stanowi to źródło dyskomfortu współczesnego mężczyzny, który coraz częściej czuje się przegrany w walce z kobietami, nieustannie udowadniającymi, że znakomicie radzą sobie bez mężczyzn niemal w każdej dziedzinie życia²³. Kultura współczesna staje się coraz bardziej kobieca, w konsekwencji obserwuje się zjawisko feminizacji mężczyzn, z którego wyłania się nowy, metroseksualny ideał mężczyzny – kobiecego wrażliwca spędzającego więcej czasu na zabiegach upiększających niż w warsztacie samochodowym, który budzi wiele niepokojów związanych z kryzysem męskości. Równolegle podejmowane są próby odzyskania przez mężczyzn dominującej pozycji w społeczeństwie²⁴.

Mężczyźni, przerażony swoją zbudnością w kulturze współczesnej, nostalgicznie spogląda w przeszłość. Ideologia towarzysząca dyskursom męskości dominującej jasno zmierza do odrodzenia się męskiej dominacji w społeczeństwie, w tym przede wszystkim odzyskania władzy nad kobietami. Wiąże się to z ruchem antyfeministycznej rewolucji i próbami powrotu do esencjalizmu²⁵. Ideologię antyfemizmu i próby przywrócenia „świeckości męskości” można najwyraźniej dostrzec w tekstach popkultury, ukazujących pożądaną wersję „prawdziwego mężczyzny”. Doskonałym przykładem stanowi bohater serialu „Californication”. Hank Moody reprezentuje tradycyjny ideał męskości retroseksualnej. Mężczyźni retroseksualni stanowią „historyczny ekwiwa-

¹⁹ R. Bly, *Żelazny Jan Rzecz o mężczyznach*, Poznań 1993, s. 12.

²⁰ R. Bly, *Żelazny Jan...*, op. cit., s. 12–13.

²¹ Z. Melosik, *Kryzys męskości...*, op. cit., s. 69.

²² U. Kluczyńska, *Metamorfozy tożsamości mężczyzn w kulturze współczesnej*, Toruń 2007, s. 12.

²³ M. Shiffman, *The Men's movement*, s. 298.

²⁴ F. Mort, *Boy's own? Masculinity, style and popular culture*, w: *Male order: Unwrapping Masculinity*, red. R. Chapman, J. Rutherford, London 1999, s. 193–220.

²⁵ T. Marcus, *Let there be fresh*, „I-D” 1999, nr 186, s. 19.

lent kobiecości spod znaku trzeciej fali”. Mężczyźni tęsknią za swoją utraconą, *piękną naturą*, ale i kobiety pragną powrotu prawdziwego mężczyzny²⁶.

Mężczyzna retroseksualny nie spędza więcej niż pięciu minut w łazience, nigdy nie zostaje przyłapany na gotowaniu obiadu czy robieniu zakupów. Do szczęścia wystarczy mu paczka papierosów, lodówka pełna piwa, samochód ze zbitym reflektorem i stary podkoszulek. Taki jest właśnie Hank Moody, który zdaje się w ogóle nie ulegać supermarketyzacji zachodniego stylu życia – jedyną rzeczą, jaką konsumuje nasz bohater są kobiety. Ulubioną aktywność Mood’ego sugeruje wieloznaczny tytuł serialu – (cali), „fornication” oznacza cudzołóstwo²⁷.

Serialowi „Californication” przyświeca idea fallocentryzmu. Kobiety są marionetkami w rękach mężczyzn, którzy całkowicie nad nimi dominują. Jak twierdzi Zbyszko Melosik, „Dyskursy męskości dominującej pełnią rolę czynnika wzmacniającego różnicę płciową. Stanowią reakcję na emancypację kobiet, a ich popularność jest wyrazem kulturowych niepokojów, związanych ze współczesną ambiwalencją wokół pojęcia męskości”²⁸. Tożsamość Hanka Mood’ego to przykład męskości całkowicie dominującej nad kobietami. W dobie kryzysu męskości hegemoniczni *macho* stają się coraz bardziej popularni. Hank Moody wchodzi w relację z setkami kobiet, postrzegając je jedynie jako źródło zaspokojenia seksualnych pragnień i przyjemności zmysłowej. Jest hiper-męski, jest w stanie zdobyć każdą kobietę i obudzić w niej najpierwotniejsze instynkty. Życie bohatera „Californication” skupia się wokół ciągłych seksualnych podbojów, które zdają się być jedynym sensem jego życia. Co ciekawe – kobiety będące bohaterkami serialu przystają na traktowanie ich jako obiektów seksualnych, całkowicie poddają się władzy Hanka i oddają w jego ręce. W konsekwencji swoich seksualnych przygód Hank Moody staje się gwałcicielem – pod koniec pierwszej serii zostaje skazany za (oczywiście spontaniczny i nieświadomy) gwałt na nieletniej dziewczynie, koleżance swojej córki (która dobrowolnie oddała się w ręce *kalifornijskiego boga seksu*, nie informując go o swoim młodym wieku, lecz niestety sąd nie potrafił tego zrozumieć). Wydawać by się mogło, że przekreśli to dobry wizerunek, a na pewno szanse u kobiet Mood’ego, lecz nic bardziej mylnego. Jego kryminalna przeszłość w kolejnych sezonach serialu ekscytuje i jeszcze bardziej przyciąga do niego kobiety, stając się obietnicą ekstremalnych, pozbawionych ograniczeń doznań.

Hank Moody, mimo swojego już nieco zaawansowanego wieku jest niezwykle sprawny i wydajny seksualnie. Nigdy nie odmawia żadnej kobiecie. Wydaje się, że jego potrzeby seksualne są całkowicie poza kontrolą – stanowią część jego niemożliwej do okiełznania męskiej natury. Co ciekawe, Hankowi nigdy nie dokuczają żadne dolegliwości związane z podejmowaniem seksualnego ryzyka – w końcu prawdziwy mężczyzna jest niezniszczalny i nigdy nie zachoruje na AIDS czy inne choroby weneryczne. Hankowi nie grozi również uzależnienie od alkoholu, narkotyków czy rak płuc. W końcu prawdziwy macho pali papierosy i nie stroni od używek²⁹. Tego szczęścia nie ma

²⁶ K. Sulej, *Kalifornizacja męskości*, w: *Seriale. Przewodnik...*, op. cit., s. 130–131.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Z. Melosik, *Kryzys męskości...*, op. cit., s. 121.

²⁹ Ibidem.

niestety najlepszy przyjaciel Hanka – Charlie, będący nieudaną kopią Mood’ego, nieustannie ponoszący konsekwencje swoich seksualnych poczynań.

Dla widzów serialu „Californication” zawarty w nim świat stanowi wybuchową i ekscytującą mieszankę zakazanych na co dzień pragnień i emocji, pozwalając dać im upust. Nie mogąc pozwolić sobie na ekstremalne doświadczenia (przede wszystkim seksualne) w codziennym życiu, mężczyźni mogą chociaż zidentyfikować się z głównym bohaterem analizowanego serialu, Hankiem Mood’yem i poczuć się dzięki temu jak „prawdziwy mężczyzna” – w tradycyjnym tego słowa znaczeniu. W moim przekonaniu można dostrzec tutaj jednak pewien paradoks – postać Hanka Mood’ego, postrzegana jako wzorzec stuprocentowego mężczyzny, wyłoniła się na fali obecnego we współczesnej kulturze fenomenu kryzysu męskości. Nie ulega wątpliwości fakt, iż emancypacja kobiet stopniowo przełamuje binaryzm płci, w znaczący sposób wpływając na wzajemne relacje między płciami. Jednocześnie w świadomości milionów kobiet i mężczyzn wciąż zakorzenione jest dążenie do realizacji tradycyjnych ideałów dyktowanych przez nieustannie podtrzymywany między innymi przez teksty popkultury odwieczny porządek płci³⁰. Uważany przez mężczyzn (i kobiety) za symbol prawdziwego macho, Hank Moody jest w rzeczywistości uosobieniem kulturowych niepokoi, jakie odczuwają mężczyźni wobec zjawiska emancypacji kobiet.

³⁰ A. Gromkowska-Melosik, *Sukces edukacyjno-zawodowy i problem maskulinizacji kobiet*, w: A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik, *Tożsamość w społeczeństwie współczesnym...*, op. cit., s. 72.